

Asia: VN/23399/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi kotikuntalaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Näkemyksenne ihmisten kotikunnan, asuinpaikan ja väestökirjanpitokunnan määräytymistä koskevista ehdotuksista (uuden kotikuntalain 3, 8, 9, 11 ja 25 §)

-

2. Näkemyksenne kotikunnan ja asuinpaikan muuttumista koskevista poikkeuksista (uuden kotikuntalain 10 §)

-

3. Näkemyksenne ulkomaalaisten kotikunnan saamisedellytysten tarkentamista ja kotikunnan menettämistä koskevista ehdotuksista (uuden kotikuntalain 4–7 ja 17 §)

-

4. Näkemyksenne muuttoilmoitusten tekemistä koskevista ehdotuksista (uuden kotikuntalain 12–14 §)

-

5. Näkemyksenne muuttoilmoitusten käsittelyä koskevista ehdotuksista (uuden kotikuntalain 15–21 §)

-

6. Näkemyksenne väestötietojärjestelmästä ja Digi- väestötietoviraston varmennepalveluista annettuun lakiin sekä muihin lakeihin ehdotetuista muutoksista

-

7. Esitysluonnoksessa on kuvattu lakiehdotusten keskeiset vaikutukset (jakso 4.2). Miltä osin vaikutusten arviointia olisi korjattava, täydennettävä tai tarkennettava?

-

8. Esitysluonnoksessa on kuvattu vaihtoehtoisia toteuttamistapoja (jakso 5.1). Olisiko jokin näistä toteutustavoista perustellumpi kuin esityksessä ehdotettu malli?

-

9. Muut kommentit esitysluonnoksesta

Kiitämme mahdollisuudesta lausua asiassa.

Pidämme erittäin ongelmallisena sosiaali- ja terveystyöpalvelujen tuottavan toimintayksikön mahdollisuutta tehdä muuttoilmoitus henkilön puolesta. Kyse olisi viimesijaisesta säännöksestä, joka tulisi sovellettavaksi tilanteissa, joissa henkilö ei itse kykene muuttoilmoituksen tekemiseen eikä hänellä ei ole sellaista laillista edustajaa, joka voisi ilmoituksen tehdä. Näissä tilanteissa tulisi kuitenkin ensisijaisesti pyrkiä siihen, että henkilölle haetaan edunvalvojaa.

Oikeustieteessä tunnetaan niin kutsuttu negotiorum gestio -periaate, joka mahdollistaa asiainhoidon erityisen kiireellisissä tilanteissa toisen puolesta silloin kun henkilö on itse estynyt eikä tiedossa ole, että tällä olisi saatavilla olevaa laillista edustajaa. Katsomme, että tämä periaate on jo riittävä oikeudellinen peruste tilanteissa, joissa muuttoilmoituksen tekeminen olisi välttämätöntä asiakkaan ja potilaan edun turvaamiseksi. Esitetty säännös mukailee osaltaan tätä periaatetta, mutta on vaikea osoittaa sellaisia negotiorum gestion jo kattamista tilanteista poikkeavia tilanteita, jotka perustelisivat muuttoilmoituksen tekemistä potilaan tai asiakkaan puolesta sen sijaan, että tälle haettaisiin edunvalvojaa.

Toimintayksikölle nyt ehdotettu, muuhun kuin hoidon ja hoivan toteuttamiseen annettava potilaan ja asiakkaan oikeuksiin, etuun ja velvollisuuksiin vaikuttava toimivalta sisältää myös tiettyjä laitosvaltaisuuden piirteitä. Sosiaali- ja terveydenhuollossa tulisi päivittäin pyrkiä luopumaan sellaisista toimintayksiköiden käytännöistä, joilla ei ole välitöntä yhteyttä potilaalle ja asiakkaalle toimintayksikössä annettavaan hoitoon tai hoivaan.

Konkreettisenä riskinä toimintayksiköille annettavassa toimivallassa on se, että erityisesti paljon palveluja tarvitsevien potilaiden ja asiakkaiden kohdalla muuttoilmoituksia tehtäisiin runsaasti, jos eri hyvinvointialueiden toimintayksiköiden välillä olisi eriäviä käsityksiä siitä, missä henkilön hoito ja hoiva parhaiten toteutuisi. Näin on mahdollisesti esimerkiksi lievästi kehitysvammaisten kohdalla, joilla on palveluntarvetta myös mielenterveyden häiriöiden tai päihdeongelman vuoksi.

Mikäli toimintayksikkö käyttää valintaoikeutta potilaan tai asiakkaan puolesta, tällä on myös muun muassa vaikutuksia siihen, miten palvelujen järjestämis- ja kustannusvastuu jakaantuu hyvinvointialueiden välillä. Näistä asioista tulisi ensisijaisesti neuvotella hyvinvointialueiden välillä.

Toteamme lisäksi, että lain terminologia ei ole riittävällä tavalla kytketty sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön terminologiaan: sosiaalihuoltolaissa ei säädetä enää asumispalveluista, joten ehdotetun sääntelyn termejä tulisi tältä osin tarkistaa taikka viitata suoraan sosiaalihuoltolakiin.

Korhonen Oskari

Mielenterveyden keskusliitto ry - Oskari Korhonen, lakimies